

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА**

КАФЕДРА ТУРИЗМУ І ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО СЕРВІСУ

«Затверджую»

Голова приймальної комісії
СумДПУ імені А.С. Макаренка
проф. Ю.О. Лянной

«15» березня 2021 р.

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ГЕОГРАФІЇ
ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ
НА ОСНОВІ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ МОЛОДШОГО
СПЕЦІАЛІСТА, ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОГО СТУПЕНЯ ФАХОВОГО
МОЛОДШОГО БАКАЛАВРА, ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МОЛОДШОГО
БАКАЛАВРА, ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ДЛЯ ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 242 «ТУРИЗМ»**

Розглянута на засіданні
приймальної комісії
«15» березня 2021 р.
Протокол № 7

Програма вступного випробування з географії для вступу на навчання на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра, освітнього ступеня молодшого бакалавра, освітнього ступеня бакалавра для здобуття освітнього ступеня Бакалавр за спеціальністю 242 «Туризм».

Ухвалена на засіданні кафедри
туризму і готельно-ресторанного
сервісу

24 лютого 2021 року,
протокол № 9

Завідувач кафедри туризму
і готельно-ресторанного сервісу

доцент І. С. Зігунова

Голова фахової експертної
комісії

доцент І. В. Іваній

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У програмі визначене основне коло знань з географії, необхідних абітурієнту для вступу на навчання на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра, освітнього ступеня молодшого бакалавра, освітнього ступеня бакалавра для здобуття освітнього ступеня Бакалавр за спеціальністю 242 «Туризм».

Туризм – одна з динамічних галузей економіки, чинник економічного та культурного розвитку регіонів, збереження пам'яток історико-культурної спадщини, міжнародного співробітництва між країнами та зміцнення миру між народами. Туризм є вагомим сектором сфери обслуговування в світі. Тому на сьогодні виникає необхідність у підготовці висококваліфікованих фахівців з туризму, здатних якісно здійснювати туристське обслуговування, раціонально мислити, впроваджувати інноваційні технології у туристську діяльність,

Оскільки туризм – багатогранна сфера людської діяльності, то студентам надаються знання із декількох блоків. Передбачається вивчення соціально-гуманітарних, фундаментальних, природничо-наукових, загальноекономічних дисциплін, а також професійно орієнтованих, необхідних для здійснення туристської діяльності у готельній, ресторанній індустрії, сфері туристичного бізнесу, екскурсійній справі, туристській анімаційній, туристсько-спортивній діяльності, а також у сфері маркетингу, менеджменту, державного управління туристичної галузі.

До навчального плану підготовки фахівців з туризму включені навчальні туристські практики, під час яких студенти ознайомлюються із специфікою діяльності туристичних фірм (туроператорських, турагентських), підприємств готельного й ресторанного господарства, установ, що здійснюють управління у сфері туризму, в громадських туристських організаціях. Під час практик студенти напрацьовують майстерність, вдосконалюють набуті упродовж навчання в університеті знання й уміння, отримують необхідні фахові компетенції, здобувають практичний досвід у здійсненні туристичної діяльності.

Мета вступного випробування – оцінити рівень знань абітурієнтів з курсу фізичної, економічної та соціальної географії, отриманих на базі повної загальної середньої освіти (на основі диплому молодшого спеціаліста) та необхідних для навчання в університеті за спеціальністю 242 «Туризм».

Вступне випробування з географії відбувається в усній формі, оцінка виставляється за 200-бальною шкалою відповідно до основних критеріїв та показників рівня знань абітурієнтів.

ПЕРЕЛІК РОЗДІЛІВ

№	Назва розділу, теми	Зміст	Прояв знань та вмінь
I. Загальна географія			
1.1	Способи зображення Землі	Зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі. Поняття «план місцевості», «географічна карта», «топографічна карта», «азимут». Елементи градусної сітки. Легенда карт. Види масштабу. Класифікація карт. Топографічні карти та їх практичне використання. Визначення географічних координат об'єктів, способи вимірювання відстаней на різних географічних і топографічних картах. Орієнтування на місцевості за місцевими ознаками. Значення географічних карт у житті людини.	<p><i>Знати</i> елементи градусної сітки карти, класифікацію карт, способи орієнтування на місцевості, розташування основних форм рельєфу.</p> <p><i>Вміти</i> розрізняти зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, користуватися легендою карт, різними видами масштабу, визначати на картах сторони світу, географічні координати об'єктів, вимірювати відстані на картах за допомогою масштабу, орієнтуватися на місцевості за місцевими ознаками.</p> <p><i>Оцінювати</i> значення основних форм рельєфу і географічних карт у туристичній та іншій господарській діяльності людини.</p>

1.2	Рельєф та клімат	<p>Основні форми земної поверхні: гори і рівнини. Значення рельєфу в господарській діяльності людини та вплив діяльності людини на рельєф.</p> <p>Поняття «атмосфера», її склад, будова та значення. Температура земної поверхні та повітря, її зміни з висотою і розподіл залежно від кута падіння сонячних променів.</p> <p>Циркуляція атмосфери, постійні вітри, циклони й антициклони, сезонні та місцеві вітри. Вода в атмосфері, вологість повітря, хмари, атмосферні опади та їх утворення. Розподіл опадів на поверхні земної кулі.</p> <p>Повітряні маси й атмосферні фронти. Поняття «клімат». Кліматичні пояси та області. Типи клімату. Залежність клімату від широти місцевості, морських течій, близькості до морів, рельєфу, антропогенного впливу. Погода, добові та сезонні коливання її метеорологічних елементів. Спостереження за погодою та її прогнозування. Вплив клімату і погоди на туризм та іншу господарську діяльність.</p>	<p><i>Знати</i> основні форми земної поверхні: гори і рівнини; будову і склад атмосфери; компоненти погоди їх характеристику; кліматоутворюючі чинники, просторове розташування кліматичних поясів та областей за кліматичною картою.</p> <p><i>Уміти</i> пояснювати закономірності розміщення основних форм рельєфу, закономірності розподілу температури, атмосферного тиску і опадів на Землі; особливості атмосферної циркуляції, умови формування циклонів і антициклонів, постійних та сезонних вітрів, дію кліматоутворюючих чинників на формування типів клімату, аналізувати взаємозв'язки між к</p> <p><i>Оцінювати</i> вплив рельєфу та клімату на туризм та іншу господарську діяльність людини, а також оцінювати вплив господарської діяльності людини (у т.ч. туристичної) на атмосферу і зміни клімату.</p>
1.3	Гідросфера	<p>Поняття «гідросфера» та її основні частини. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Рух води в Світовому океані. Морські течії.</p> <p>Води суходолу. Річка та її частини. Елементи річкової долини. Річкові басейни. Живлення та режим річок. Озера, їх походження. Болота. Льодовики, багаторічна мерзлота, підземні води, джерела, штучні водойми.</p> <p>Використання вод Світового океану та суходолу в туризмі та інших видах господарської діяльності людини.</p>	<p><i>Знати</i> частини Світового океану та вод суходолу, просторове розміщення найважливіших гідрографічних об'єктів.</p> <p><i>Вміти</i> розрізняти способи зображення вод суходолу (річок, озер, боліт, морів, течій) на плані місцевості та карті.</p> <p><i>Оцінювати</i> значення водних ресурсів у туризмі та інших видах господарської діяльності людини.</p>

2. Географія материків

2.1	Африка	<p>План географічної характеристики материка. Особливості фізико-географічного положення. Основні елементи берегової лінії. Дослідження та освоєння. Геологічна будова.</p> <p>Основні форми рельєфу материка. Загальні особливості клімату. Кліматичні пояси і типи клімату.</p> <p>Води суходолу: головні річкові системи, озера, басейни підземних вод, їх гідрологічні особливості.</p> <p>Природні зони та закономірності їх розміщення. Особливості флори і фауни. Найбільші національні парки.</p> <p>Характеристика населення.</p>	<p><i>Знати</i> особливості фізико-географічного положення, основні елементи берегової лінії материка та форми рельєфу.</p> <p><i>Пояснювати</i> загальні особливості кліматичних чинників та розподілу внутрішніх вод.</p> <p><i>Порівнювати</i> природні зони материка, характеризувати демографічні показники.</p>
2.2.	Австралія	<p>Своєрідність географічного положення материка. Історія відкриття і дослідження.</p> <p>Форми рельєфу та корисні копалини Австралії.</p> <p>Загальні особливості клімату. Кліматичні пояси та типи клімату Австралії.</p> <p>Води суходолу. Природні зони. Своєрідність і унікальність органічного світу материка.</p> <p>Населення, його склад та розміщення.</p>	<p><i>Знати</i> особливості фізико-географічного положення, історію відкриття та дослідження, основні форми рельєфу.</p> <p><i>Розрізняти</i> кліматичні умови в різних кліматичних поясах</p> <p><i>Аналізувати</i> води суходолу та природні зони материка.</p> <p><i>Пояснювати</i> унікальність видового складу представників органічного світу.</p> <p><i>Оцінювати</i> етнічний склад та розміщення населення в межах материка.</p>
2.3	Південна Америка	<p>Особливості фізико-географічного положення. Основні форми рельєфу.</p> <p>Своєрідність клімату материка. Кліматичні пояси і області. Вплив клімату на формування і розподіл вод суходолу. Найбільші річки та озера.</p> <p>Природні зони, рослинний покрив та тваринний світ. Висотна поясність в Андах. Зміна природних комплексів людиною. Походження та формування сучасного населення, його расовий склад та розміщення.</p>	<p><i>Знати</i> особливості фізико-географічного положення.</p> <p><i>Розрізняти</i> основні елементи берегової лінії та форми рельєфу материка.</p> <p><i>Пояснювати</i> особливості кліматичних умов та їх вплив на розподіл внутрішніх вод материка, порівнювати природні зони материка та висотну поясність.</p> <p><i>Оцінювати</i> етнічний склад та розміщення населення в межах материка.</p>
2.4		<p>Своєрідність географічного положення материка. Відкриття Антарктиди та сучасні наукові дослідження в межах материка.</p>	<p><i>Знати</i> особливості географічного положення, відкриття та дослідження материка.</p> <p><i>Пояснювати</i> своєрідність природних умов та природних</p>

	Антарктида	<p>Міжнародне співробітництво у дослідженні природних умов і природних ресурсів. Українська дослідна станція «Академік Вернадський».</p> <p>Географічна будова та рельєф поверхні. Кліматичні умови. Рослинний і тваринний світ. Природні ресурси та їх охорона.</p>	<p>ресурсів.</p> <p><i>Оцінювати</i> значення міжнародного співробітництва у наукових дослідженнях, роль України у сучасних дослідженнях природи материка.</p>
2.5	Північна Америка	<p>Фізико-географічне положення материка. Історія відкриття та освоєння Північної Америки. Основні форми рельєфу материка.</p> <p>Кліматичні пояси і типи клімату.</p> <p>Води суходолу. Основні річкові системи. Найбільші озера, їх походження.</p> <p>Особливості розміщення природних зон, рослинний покрив і тваринний світ. Висотна поясність Кордильєр. Природоохоронні території. Найвідоміші національні парки.</p> <p>Особливості населення Північної Америки, його расовий і етнічний склад.</p>	<p><i>Знати</i> особливості фізико-географічного положення, історію освоєння Північної Америки.</p> <p><i>Розрізняти</i> елементи берегової лінії та основні форми рельєфу материка.</p> <p><i>Пояснювати</i> загальні особливості кліматичних умов та їх вплив на розподіл внутрішніх вод материка.</p> <p><i>Порівнювати</i> природні зони материка та висотну поясність в Кордильєрах, особливості рослинного і тваринного світу.</p> <p><i>Оцінювати</i> особливості расового і етнічного складу населення.</p>
2.6	Євразія	<p>Фізико-географічне положення материка. Особливості берегової лінії Євразії. Історія відкриття і дослідження окремих територій материка. Сейсмічно активні області.</p> <p>Основні форми рельєфу материка.</p> <p>Особливості формування клімату, кліматичні пояси і типи клімату.</p> <p>Внутрішні води. Найбільші річки та озера. Багаторічна мерзлота.</p> <p>Природні зони, особливості їх розміщення на території материка. Рослинний і тваринний світ. Висотна поясність у горах материка. Зміна природи людиною.</p> <p>Населення. Расовий та етнічний склад. Розміщення населення на материку.</p>	<p><i>Знати</i> особливості фізико-географічного положення, історію дослідження окремих частин, основні форми рельєфу материка.</p> <p><i>Пояснювати</i> особливості формування кліматичних умов у різних кліматичних поясах та їх вплив на розподіл внутрішніх вод материка.</p> <p><i>Порівнювати</i> природні зони материка за ознакою рослинного і тваринного світу.</p> <p><i>Оцінювати</i> демографічні показники, расовий і етнічний склад населення.</p>
2.7	Земля – наш спільний дім	<p>Взаємодія людини і природи. Природні ресурси, їх класифікація. Зміна взаємозв'язків між компонентами природи під впливом господарської діяльності людини. Дотримання</p>	<p><i>Знати</i> класифікацію природних ресурсів, сучасні екологічні проблеми взаємодії суспільства й природи, міжнародні організації з охорони природи.</p> <p><i>Розрізняти</i> різні за статусом природоохоронні території.</p>

		рівноваги в природних комплексах материків та океанів. Проблема забруднення навколишнього середовища, види забруднення. Природоохоронні території. Міжнародні організації з охорони природи.	<i>Аналізувати</i> види забруднення навколишнього середовища та основні джерела їх надходження. <i>Оцінювати</i> можливі наслідки екологічних проблем для природи Землі.
III. Фізична географія України			
3.1.1	Географічне положення України. Загальні відомості про Україну.	Формування території, сучасні розміри, адміністративно-територіальний устрій. Географічне положення, кордони, розташування території України стосовно годинних поясів. Місце України на політичній та економічній карті світу. Господарська оцінка економіко-географічного положення	<i>Знати</i> фізико-географічне та економіко-географічне положення території України. <i>Пояснювати</i> формування території України, причини територіальних змін держави в минулому та сучасний адміністративно-територіальний устрій.
3.2 Природні умови та ресурси України			
3.2.1	Рельєф	Основні форми рельєфу: низовини, височини, гори.	<i>Знати</i> основні орографічні одиниці України: низовини, височини, гірські системи; найвищі точки Українських Карпат, Кримських гір, середні висоти рівнинної частини території.
3.2.2	Кліматичні умови та ресурси	Основні кліматоутворюючі чинники. Загальні типи клімату. Розподіл температури повітря і опадів на території України. Основні кліматичні показники. Сезонні особливості клімату. Кліматичні ресурси.	<i>Знати</i> основні кліматоутворюючі чинники та кліматичні показники України. <i>Аналізувати</i> річний хід кліматичних показників по території країни, надавати господарську оцінку кліматичним ресурсам.
3.2.3	Водні ресурси	Гідрологічні особливості території України. Основні річкові басейни. Канали. Озера, водосховища. Мінеральні води. Водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання і охорони	<i>Знати</i> основні річкові системи, найбільші озера, канали, водосховища, запаси мінеральних вод на території України, їх розміщення на карті. <i>Встановлювати зв'язок</i> гідрологічного режиму водних об'єктів з кліматичними умовами та рельєфом. <i>Оцінювати</i> проблеми раціонального використання водних ресурсів України.
3.2.4	Рослинний і тваринний світ	Різноманітність видового складу рослинності. Рослинні комплекси лісів, степів, луків. Рослинні ресурси, їх охорона і відтворення. Різноманітність видового складу тварин.	<i>Знати</i> домінуючі види рослин і тварин України. <i>Аналізувати</i> флористичні та фауністичні ресурси України їх значення та використання.

		Фауністичний склад лісів, степів, луків, водойм, Українських Карпат і Кримських гір. Тваринні ресурси, заходи з їх охорони і відтворення. Червона книга України.	
3.3 Природні комплекси України			
3.3.1	Природно-територіальні комплекси (ПТК)	Умови розвитку й характерні риси природних комплексів. Взаємодія чинників і компонентів ПТК. Ландшафти та їх класифікація. Фізико-географічне районування України, його наукове і практичне значення	<i>Знати</i> одиниці фізико-географічного районування. <i>Розрізняти</i> особливості взаємодії компонентів природи в ландшафтах та їх класифікацію. <i>Оцінювати</i> наукове і практичне значення фізико-географічного районування.
3.3.2	Природні комплекси рівнин	Мішані та широколистяні ліси. Лісостеп, степ. Господарська характеристика природних зон. Проблеми використання природних ресурсів й охорони природи.	<i>Знати</i> межі природних зон України, природоохоронні території в межах зон, їх розміщення їх на карті. <i>Розрізняти</i> особливості зон мішаних і широколистяних лісів, лісостепу та степу. <i>Оцінювати</i> природно-ресурсний потенціал природних зон.
3.3.3	Гірські природні комплекси	Українські Карпати. Кримські гори. Природогосподарська характеристика гірських областей, проблеми використання ресурсів й охорони природи.	<i>Знати</i> особливості гірських природних комплексів України. <i>Аналізувати</i> причини відмінностей природних умов гірських систем, вплив природних умов на господарювання в гірських районах України.
3.3.4	Природні комплекси морів	Чорне та Азовське моря. Природогосподарська характеристика морів, проблеми використання ресурсів та охорони природи.	<i>Знати</i> особливості природних ресурсів морів, що омивають територію України. <i>Оцінювати</i> стан природних ресурсів Чорного й Азовського морів, проблеми їх використання та збереження морських природних комплексів.
3.4 Використання природних умов і ресурсів та їх охорона			
3.4.1	Геоecологічна ситуація	Геоecологічна ситуація. Основні забруднювачі навколишнього середовища. Вплив геоecологічної ситуації на населення.	<i>Знати</i> поняття «геоecологічна ситуація», законодавчі акти що відображають екологічну ситуацію. <i>Аналізувати</i> зміну природних компонентів під впливом господарської діяльності людини та вплив геоecологічної ситуації на здоров'я людини.
3.4.2	Використання та охорона природних умов і ресурсів	Природоохоронні заходи. Законодавчі акти про природно-заповідний фонд. Категорії природно-заповідного фонду. Природоохоронні комплекси.	<i>Знати</i> категорії природно-заповідного фонду. <i>Оцінювати</i> використання й заходи щодо охорони природних ресурсів, організацію моніторингу навколишнього середовища.

IV. Економічна та соціальна географія світу

4.1. Населення

4.1.1.	Кількість, розміщення, етнічна, релігійна, статеві і вікова структури населення	<p>Чисельність населення світу та його динаміка. Етнічний та релігійний склад населення світу. Нерівномірність розміщення населення на Землі.</p> <p>Демографічні процеси. Відтворення населення. Міграція населення, поняття «міграція», «еміграція», «імміграція», «сальдо міграції». Внутрішні і зовнішні міграції. Міграційна політика держав.</p>	<p><i>Знати</i> основні характеристики демографічних процесів населення світу.</p> <p><i>Характеризувати</i> особливості відтворення населення, демографічні та міграційні процеси, аналізувати демографічну політику держав.</p>
4.1.2.	Система розселення населення	Міське і сільське населення. Типи населених пунктів. Урбанізація. Міські агломерації. Типи міст за розмірами та за функціями. Типи сільських поселень, особливості їх розміщення.	<i>Знати</i> класифікацію населених пунктів, <i>Аналізувати</i> причини змін у системі розселення населення.
4.1.3.	Трудові ресурси та зайнятість населення	Поняття «трудові ресурси», «економічно активне населення», «зайнятість населення», «безробіття».	<i>Знати</i> особливості формування трудових ресурсів та зайнятості населення. <i>Характеризувати</i> причини змін у структурі зайнятості населення, причини і наслідки безробіття.

4.2. Господарство

4.2.1.	Загальна характеристика господарства	<p>Поняття про господарство і національний господарський комплекс. Міжнародний географічний поділ праці (МГПП). Галузева структура господарства. Поняття «галузь», «міжгалузевий комплекс». Інфраструктура, її види.</p> <p>Поняття про територіальну структуру господарства. Значення зовнішніх економічних зв'язків у господарстві країн.</p>	<p><i>Знати</i> особливості формування світового господарства, форми суспільної організації виробництва.</p> <p><i>Визначати</i> галузеву і територіальну структуру господарства, значення інфраструктури у народному господарстві.</p> <p><i>Оцінювати</i> значення зовнішніх економічних зв'язків для розвитку господарства країн.</p>
4.2.2.	Економічний потенціал	Показники соціально-економічного розвитку. Валовий національний продукт, національний дохід. Показники якості життя.	<i>Знати</i> показники економічного розвитку країн. <i>Оцінювати</i> рівень якості життя країн із різними умовами розвитку господарства.

4.2.3	Географія світових природних ресурсів	Природні ресурси світу: мінеральні, водні, земельні, лісові, рекреаційні, Світового океану. Ресурсозабезпеченість і ресурсозбереження.	<p><i>Знати</i> види природних ресурсів та територіальні особливості їх розміщення.</p> <p><i>Аналізувати</i> співвідношення ресурсозабезпеченості в окремих регіонах та країнах світу.</p>
4.2.4.	Взаємодія суспільства і природи.	Географічне середовище як сфера взаємодії суспільства і природи. Ресурсозабезпеченість. Природокористування: раціональне і нераціональне.	<p><i>Знати</i> зміст понять: «географічне середовище», «ресурсозабезпеченість», «природокористування».</p> <p><i>Характеризувати</i> взаємозв'язок суспільства і природи.</p>
4.2.5.	Промисловість	<p>Промисловість як сфера матеріального виробництва. Галузева структура паливної промисловості. Сировинна база. Вугільна промисловість, нафтова і нафтопереробна промисловість, газова промисловість.</p> <p>Електроенергетика як складова паливно-енергетичного комплексу. Енергосистема, типи електростанцій, альтернативні види енергії.</p> <p>Чорна та кольорова металургія. Сировинна база, чинники розміщення.</p> <p>Роль машинобудування у господарстві держави. Структура галузі. Міжгалузеві та внутрішньогалузеві зв'язки. Чинники розміщення: наукоємні, трудомісткі і металомісткі галузі.</p> <p>Хімічна промисловість, її галузева структура. Природно-сировинна база хімічної промисловості і використання відходів.</p> <p>Структура лісової та деревообробної промисловості, особливості розміщення. Целюлозно-паперове і лісохімічне виробництво.</p> <p>Галузева структура промисловості будівельних матеріалів, легкої та харчової промисловості. Сировинна база, чинники розвитку і розміщення.</p>	<p><i>Знати</i> галузевий склад промисловості, сировинну базу, принципи та фактори розміщення галузей.</p> <p><i>Оцінювати</i> значення галузей у господарстві, задоволенні матеріальних і духовних потреб населення, наслідки впливу промисловості на довкілля.</p>

4.2.6.	Сільське господарство	Значення сільського господарства в економіці держави. Галузева структура сільського господарства. Зв'язок сільського господарства з іншими галузями. Природно-географічні фактори розвитку сільського господарства. Сільськогосподарські угіддя, меліорація земель.	<i>Знати</i> галузеву і територіальну структуру сільського господарства. <i>Оцінювати</i> фактори та особливості розвитку сільського господарства.
4.2.7.	Транспорт	Роль транспорту в розвитку господарства країн. Види транспорту. Залізничний, автомобільний, водний, повітряний, трубопровідний транспорт. Світові транспортні коридори. Зміст понять «транспортний вузол», «вантажобіг», «пасажиробіг».	<i>Знати</i> особливості функціонування різних видів транспорту. <i>Визначати</i> роль різних видів транспорту в розвитку господарства країн.
4.2.8.	Соціальна сфера	Галузі соціальної сфери. Сфера послуг. Галузі виробництво товарів народного споживання їх значення.	<i>Знати</i> склад соціальної сфери. <i>Оцінювати</i> вплив соціальної сфери на ефективність господарства, задоволення духовних і соціальних потреб населення.
4.2.9	Глобальні проблеми людства	Глобальні проблеми людства: демографічна, екологічна, енергетична, продовольча, бідності, війни і миру, освоєння ресурсів Світового океану, Арктики, Антарктики та шляхи їх розв'язання.	<i>Знати</i> сутність, причини виникнення глобальних проблем людства та можливі шляхи їх розв'язання. <i>Оцінювати</i> наслідки прояву глобальних проблем на розвиток суспільства в країнах з різним рівнем економіки.
5. Регіони та країни світу			

5.1.	Сучасна політична карта світу	Етапи формування політичної карти світу. Типологія країн. Рівень економічного розвитку країн. Форми правління й адміністративно-територіальний устрій країн. Сучасна політична карта Європи, Азії, Африки, Америки, Австралії й Океанії. Міжнародні організації.	<i>Знати</i> зміст понять «країна», «держава», «залежна країна», етапи формування політичної карти світу, розміщення на карті держав світу та їх столиць. <i>Аналізувати</i> особливості сучасної соціально-економічної типології та регіонального поділу країн світу . <i>Оцінювати</i> політико-географічне положення країн світу, роль міжнародних організацій у функціонуванні держав.
5.2.	Економіко-географічна характеристика регіонів та країн світу	Економіко-географічна характеристика регіонів та окремих держав (за типовим планом: економіко-географічне положення та його господарська оцінка; природні умови і ресурси; населення і трудові ресурси; особливості галузевої та регіональної структури господарства; промисловість та її структура; характеристика основних галузей сільського господарства; транспорт, основні його види та географія; зовнішньоекономічні зв'язки; регіональні відмінності). <i>Загальна характеристика країн Європи.</i> Німеччина, Франція, Італія, Польща. <i>Загальна характеристика країн Азії.</i> Японія, Китай, Індія. <i>Країни Америки.</i> США, загальна характеристика країн Латинської Америки. <i>Загальна характеристика країн Африки.</i> <i>Загальна характеристика Австралії та країн Океанії.</i>	<i>Знати</i> особливості економіко-географічного положення, природних умов, населення, господарства країн та регіонів. <i>Оцінювати</i> стан економічного розвитку регіонів та країн.
6. Економічна і соціальна географія України			
6.1 Населення України			
6.1.1	Чисельність, розміщення, статеві і вікові структури населення	Заселення території України. Чинники розміщення та густота населення. Демографічна ситуація, природний приріст, міграційні процеси населення. Українська діаспора та причини її виникнення.	<i>Знати</i> чисельність населення України, особливості його розміщення, густота, природний приріст, країни з найбільшою українською діаспорою. <i>Аналізувати</i> причини зміни кількості та нерівномірності розміщення населення в різні історичні періоди.
6.1.2	Національний	Національний склад населення.	<i>Знати</i> національний склад населення України, етнографічні

	та етнічний склад населення	Етнографічні групи. Регіональні відмінності духовної культури населення (мова, релігії, звичаї).	групи, основні релігійні конфесії України. <i>Аналізувати</i> особливості національного складу населення в різних регіонах України.
6.1.3	Система розселення населення	Система розселення. Урбанізація. Типи міських поселень. Функції міст і міські агломерації. Сільське розселення та його територіальні відмінності. Соціальні проблеми населених пунктів.	<i>Знати</i> особливості розселення населення України. <i>Розрізняти</i> типи населених пунктів за розмірами та функціями. <i>Аналізувати</i> особливості розміщення міських агломерацій, сільських поселень їх соціальні проблеми.
6.1.4	Трудові ресурси, зайнятість населення	Трудові ресурси. Зайнятість населення у сфері матеріального виробництва та невиробничій сфері. Проблеми зайнятості та її географічні аспекти	<i>Знати</i> географію трудових ресурсів України. <i>Аналізувати</i> забезпеченість трудовими ресурсами різних регіонів України.
6.2 Господарство України			
6.2.1	Загальна характеристика господарства, економічний потенціал	Основні риси структури господарства. Сучасні проблеми розвитку і територіальної організації господарства. Розвиток ринкової інфраструктури в Україні.	<i>Знати</i> галузі виробничої й невиробничої сфери України. <i>Аналізувати</i> показники економічного розвитку країни. <i>Оцінювати:</i> зміни, що відбуваються в галузевій і територіальній структурі господарства України на сучасному етапі.
6.2.2	Промисловість	Загальна характеристика розвитку та розміщення промисловості. Галузева структура, спеціалізація. Сучасні проблеми і перспективи розвитку та розміщення промисловості.	<i>Знати</i> просторове розміщення центрів галузей промисловості та їх сировинну базу.
6.2.3	Сільське господарство	Структура сільського господарства. Земельний фонд. Меліорація земель. Характеристика рослинництва (зернові, технічні культури, садівництво, виноградарство). Тваринництво, рибне господарство.	<i>Знати</i> структуру, особливості розвитку галузей сільського господарства та проблеми функціонування галузі.
6.2.4	Соціальна сфера	Сфера послуг. Структура галузі. Рекреаційно-туристське господарство. Проблеми і перспективи розвитку галузі.	<i>Знати</i> особливості розвитку галузей соціальної сфери. <i>Аналізувати</i> рівень розвитку окремих галузей соціальної сфери в різних регіонах України, їх значення у задоволенні духовних і соціальних потреб населення.
6.2.5	Транспорт і зовнішньо економічні зв'язки України	Розвиток видів транспорту, їх характеристика. Географія перевезень. Залізнична мережа України. Автомобільний транспорт, найважливіші автомагістралі. Трубопровідний транспорт, транзитні шляхи транспортування нафти і газу. Водний транспорт, морські і річкові порти. Повітряний	<i>Знати</i> особливості функціонування видів транспорту в Україні, міжнародні транспортні коридори. <i>Оцінювати</i> роль української транспортної системи в здійсненні міжнародних перевезень.

		транспорт. Зовнішньоекономічні зв'язки України.	
6.3 Економіко-географічні райони України			
6.3.1	Характеристика економічних районів	<p>Економіко-географічна характеристика (за типовим планом: економіко-географічне положення та його господарська оцінка; природні умови і ресурси; населення і трудові ресурси; особливості галузевої та регіональної структури господарства; промисловість та її структура; характеристика основних галузей сільського господарства; транспорт, основні його види та географія; зовнішньоекономічні зв'язки; регіональні відмінності).</p> <p>Географічний поділ праці й економічне районування. Донецький, Придніпровський, Північно-Східний, Столичний, Центральний, Причорноморський, Подільський, Північно-Західний, Карпатський райони (економіко-географічна характеристика).</p>	<p><i>Знати</i> характеристику економічних районів України, їх територіальне розміщення.</p> <p><i>Розрізняти</i> економічні райони за критеріями їх виділення та спеціалізацією.</p> <p><i>Аналізувати</i> причини господарських відмінностей різних районів України.</p>

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

Загальна географія та фізична географія материків

1. Поняття «план місцевості», «географічна карта», «топографічна карта»: подібні та відмінні риси. Класифікація карт та їх значення у житті людини
2. Масштаб, його види та значення. Способи вимірювання відстаней на географічних і топографічних картах
3. Поняття про азимут, його значення та використання. Елементи градусної сітки. Легенда карт
4. Орієнтування на місцевості за навколишніми ознаками
5. Погода та клімат. Кліматоутворюючі чинники, кліматичні пояси та області
6. Особливості фізико-географічного положення Африканського континенту
7. Характеристика основних форм рельєфу та гідрографічних ресурсів Африки
8. Кліматичні пояси і типи клімату Африки
9. Характеристика населення Африканського континенту
10. Природні зони Африки, характеристика флори і фауни континенту
11. Особливості фізико-географічного положення материка Південна Америка
12. Характеристика основних форм рельєфу та гідрографічних ресурсів Південної Америки
13. Кліматичні пояси і типи клімату Південної Америки
14. Характеристика населення материка Південна Америка
15. Природні зони Південної Америки, характеристика флори і фауни континенту
16. Особливості фізико-географічного положення материка Північна Америка
17. Характеристика основних форм рельєфу та гідрографічних ресурсів Північної Америки
18. Кліматичні пояси і типи клімату Північної Америки
19. Характеристика населення материка Північна Америка
20. Природні зони Північної Америки, характеристика флори і фауни континенту
21. Особливості фізико-географічного положення Євразійського континенту
22. Характеристика основних форм рельєфу та гідрографічних ресурсів Євразії
23. Кліматичні пояси і типи клімату Євразійського континенту
24. Характеристика населення материка Євразії
25. Флора і фауна Євразії, характеристика природних зон континенту

Економічна і соціальна географія світу

26. Етнічний, релігійний, статеві-віковий склад населення
27. Динаміка чисельності населення світу. Природний рух населення. Міграційна політика держав
28. Міське і сільське населення. Типи населених пунктів. Урбанізація. Міські агломерації
29. Трудові ресурси та зайнятість населення. Проблеми безробіття
30. Галузева і територіальна структура господарства. Поняття «галузь» і «міжгалузевий комплекс»
31. Промисловість як сфера матеріального виробництва. Структура промисловості
32. Сільське господарство та його галузі
33. Роль транспорту в розвитку господарства країн. Види транспорту. Основні транспортні коридори
34. Характеристика галузей соціальної сфери. Сфера послуг та її значення
35. Міжнародний географічний поділ праці. Значення зовнішніх економічних зв'язків для господарства країн
36. Глобальні проблеми людства: демографічна, екологічна, енергетична, продовольча, бідності, війни і миру
37. Природні ресурси світу: мінеральні, водні, земельні, лісові, рекреаційні, Світового океану. Ресурсозабезпеченість і ресурсозбереження.
38. Географічне середовище як сфера взаємодії суспільства і природи. Раціональне і нераціональне природокористування
39. Типологія країн світу
40. Форми правління й адміністративно-територіальний устрій країн світу
41. Загальна економіко-географічна характеристика країн Європи
42. Економіко-географічна характеристика Франції
43. Економіко-географічна характеристика Німеччини
44. Економіко-географічна характеристика Італії
45. Економіко-географічна характеристика Польщі
46. Загальна економіко-географічна характеристика країн Азії
47. Економіко-географічна характеристика Китаю
48. Економіко-географічна характеристика Індії
49. Економіко-географічна характеристика Японії
50. Загальна економіко-географічна характеристик країн Америки
51. Економіко-географічна характеристика Сполучених Штатів Америки
52. Економіко-географічна характеристика країн Латинської Америки
53. Загальна економіко-географічна характеристика країн Африки

Фізична, економічна та соціальна географія України

54. Характеристика фізико-географічного та економіко-географічного положення України
55. Характеристика орографічних компонентів України: низовини, височини, гірські системи; найвищі точки рівнинної частини, Українських Карпат і Кримських гір
56. Кліматоутворюючі чинники та кліматичні ресурси України
57. Характеристика водних ресурсів України
58. Фізико-географічне районування України та його практичне значення
59. Природні комплекси рівнинної території України
60. Гірські природні комплекси України
61. Природні комплекси морів України
62. Чисельність, розміщення, етнічна, релігійна, вікова структура населення України
63. Демографічна ситуація та природний рух населення України. Українська діаспора, причини її виникнення та географія
64. Типи міських та сільських поселень в Україні, їх територіальні відмінності і соціальні проблеми. Урбанізація, функції міст, міські агломерації
65. Характеристика трудових ресурсів України. Проблеми зайнятості населення у сфері матеріального й нематеріального виробництва та її географічні аспекти
66. Характеристика економічного потенціалу України і територіальної організації господарства
67. Рекреаційно-туристське господарство України, проблеми і перспективи розвитку галузі
68. Характеристика основних видів транспорту в Україні. Основні транспортні вузли та коридори України
69. Зовнішньоекономічні зв'язки України
70. Економіко-географічна характеристика України
71. Економіко-географічне районування України
72. Економіко-географічна характеристика Північно-Західного та Донецького районів
73. Економіко-географічна характеристика Центрального та Карпатського районів
74. Економіко-географічна характеристика Причорноморського, Подільського та Столичного районів
75. Економіко-географічна характеристика Придніпровського та Північно-Східного районів

УМОВИ СКЛАДЕННЯ ІСПИТУ

Оцінювання відповідей абітурієнтів здійснюється за 200-бальною шкалою.

Розподіл балів за питаннями подано у Таблиці 1.

Шкала оцінювання та якісна характеристика виявлених знань вступників передбачає чотири рівні, наведених у Таблиці 2.

Результат набраних балів абітурієнта за усну відповідь:

– до 100 балів – іспит не складено;

– 100 балів і вище – складено.

Таблиця 1

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА ПИТАННЯМИ

№ п/п	Розділ географічних знань	Оцінювання за питаннями	Всього
Питання № 1	Загальна географія та географія материків	60 балів	200 балів
Питання № 2	Економічна та соціальна географія світу	80 балів	
Питання № 3	Фізична, економічна та соціальна географія України	60 балів	

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Кількість балів	Якісна характеристика знань
175 – 200 (складено)	<ul style="list-style-type: none"> • Об’ємні знання, відмінне розуміння програмного матеріалу; • послідовне, логічне, обґрунтоване викладення матеріалу; • здібність до аналізу викладеного матеріалу; • самостійне, впевнене і правильне застосування знань при наведенні прикладів; • вміле й вивірне формулювання висновків та узагальнень.
150 – 174 (складено)	<ul style="list-style-type: none"> • Гарні знання, добре розуміння програмного матеріалу в цілому; • послідовне, логічне викладення матеріалу; • вміння застосовувати знання при наведенні прикладів, допущення окремих несуттєвих помилок; • вміння формулювати висновки.
100 – 149 (складено)	<ul style="list-style-type: none"> • Задовільні знання програмного матеріалу; • у цілому правильне викладення матеріалу, але з допущенням помилок або неточностей • відповідь не підкріплена прикладами, або вони не переконливі; • не впевнене формулювання висновків.
1 – 99 (не складено)	<ul style="list-style-type: none"> • Поверхневі знання, не достатнє розуміння програмного матеріалу; • спрощене викладення матеріалу з допущенням істотних помилок; • нечітке та непослідовне застосування знань під час наведення прикладів; • складність при узагальненні матеріалу та оформленні висновків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багров М. В. Землезнавство / М. В. Багров, В. О. Боков, І. Г. Черваньов. – К. :Либідь, 2000. – 464 с.
2. Безуглий В. В. Регіональна економічна і соціальна географія світу / В. В. Безуглий, С. В. Козинець. – К. : Академія, 2003. – 688 с.
3. Бескова Н. В. Географія : зб.тестів для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / Н. В. Бескова, Г. Ш. Уварова. – К. : Генеза, 2008. – 136 с.
4. Бойко В. М. Загальна географія : підручник / В. М. Бойко, С. В. Міхелі. – К. : Педагогічна преса, 2006. – 270 с.
5. Географія: навч. посіб. для старшокласників та абітурієнтів. Відповіді на всі питання нової програми : 5- те вид., перероб. і доп. – К.: Т-во “Знання”, 2006. – 455 с.
6. Географія. Збірник завдань для державної підсумкової атестації з географії за курс основної і старшої школи /Г. О. Ковальчук, Л. Б. Паламарчук, О. Я. Скуратович. – Х. : Гімназія, 2004. – 296 с.
7. Дахно І. І. Країни світу. Енциклопедичний довідник /І. І. Дахно, С. М. Тимофієв. – К. : МАЛА, 2005. – 608 с.
8. Заставний Ф. Д. Економічна і соціальна географія України: підручник / Ф. Д. Заставний. – К. : Форум, 2000. – 239 с.
9. Копернік С. Г. Географія материків і океанів: підруч. /С. Г. Копернік, О. Я. Скуратович. – К. : Навч.книга, 2003. – 319 с.
10. Маринич О. М. Фізична географія України /О. М. Маринич, П. Г. Шищенко. – К. : Знання, 2006. – 511 с.
- 11.Масляк П. О. Економічна і соціальна географія світу: підручник /за ред. П. О. Масляка/ П. О. Масляк, І. І. Дахно. – К. : Вежа, 2003. – 280 с.
12. Масляк П. О. Географія України: підручник / П. О. Масляк, П. Г. Шищенко. – К. : Зодіак - ЕКО, 2000. – 432 с.
13. Новий довідник: Географія /за ред. Л. В. Пасенко. – К. : ТОВ «Казка», 2008. – 992 с.
- 14.Пестушко В. Ю. Загальна географія: підручник / Пестушко В. Ю., Уварова Г. Є. – К. : Генеза, 2006. – 240 с.
15. Пестушко В. Ю. Географія материків і океанів: підручник / Пестушко В. Ю., Уварова Г. Є. – К. : Абрис, 2003. – 384 с.
- 16.Скуратович О. Я. Географія. Географія: підручник / О. Я. Скуратович, Р. Р. Коваленко, Л. І. Круглик – К. : Педагогічна преса, 2006. – 198 с.
- 17.Шищенко П. Г. Географія України. підручник / Шищенко П. Г., Муніч Н. В. - К. : Зодіак-ЕКО, 2008. – 256 с.
- 18.Шищенко П. Г. Географія. Навчальний посібник для старшокласників та абітурієнтів / П. Г. Шищенко, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко, П. О. Масляк. – К. : Знання, 2004. – 455 с.
19. Географія. Комплексне видання: Довідник. Репетитор. Тренувальні тестові завдання / В. О. Градова, О. І. Грінченко, Г. Д. Довгань, Л. В. Костенко, О. Г. Стадник. – К. : Вид-во «Літера ЛТД», 2011. – 336 с.
- 20.Свір Н. В. Географія: Типові тестові завдання / Н. В. Свір. – К. : Видавництво «Літера ЛТД», 2011. – 128 с.